

Додаток № 2
до наказу Українського державного
центру національно-патріотичного
виховання, краєзнавства і туризму
учнівської молоді
від 29.01. 2020 р. № 12-А

Інформація
про підсумки III (Всеукраїнського) туру конкурсу краєзнавчо-дослідницьких
робіт Всеукраїнської краєзнавчої експедиції учнівської молоді
«Моя Батьківщина - Україна»

Відповідно до пункту 169 Плану всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2020 рік та Положення про Всеукраїнську краєзнавчу експедицію учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна» 21 - 24 січня ц.р. в Українському державному центрі національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму проведений III тур конкурсу краєзнавчо-дослідницьких робіт учнів у рамках експедиції.

Для участі у III турі конкурсу подано 127 краєзнавчо-дослідницьких робіт. За змістом дослідницькі роботи розподілені таким чином:

- «Духовна спадщина мого народу» – 24 роботи;
- «Козацькому роду нема переводу» – 20;
- «Із батьківської криниці» – 22;
- «З попелу забуття» – 21;
- «Геологічними стежками України» – 19;
- «Географія рідного краю» – 21.

Краєзнавчо-дослідницькі роботи загалом відповідають вимогам Положення про експедицію, розкривають процеси дослідження краєзнавчого матеріалу: від його збору під час походів, екскурсій, експедицій - до вивчення історичних, етнографічних, природничих об'єктів рідного краю.

Суддівською колегією III туру експедиції визнано переможцями авторів 62-х краєзнавчо-дослідницьких робіт. Організатори експедиції та суддівська колегія III туру відзначають, що роботи, які були високо оцінені, вирізнялися глибиною розкриття обраної теми, практичною значущістю, вдалим поєднанням текстового опису та зібраних архівних матеріалів, копій документів, фотографій, що підтверджують дослідницький характер проведеної роботи.

Більшість краєзнавчо-дослідницьких робіт напряму «**Духовна спадщина мого народу**» мають ознаки експедиційного пошуку та високий аналітичний рівень опрацювання фактологічного матеріалу з історії розвитку культури і мистецтва українського народу.

Цікаву тему дослідження представлено у краєзнавчо-дослідницькій роботі «Зольник-жертвник № 1 Вікторівського святилища: переверот уявлень про найдавніші вірування еллінських колоністів Нижнього Побужжя», автори – вихованці гуртків «Археологічне краєзнавство»

Миколаївського обласного Центру туризму та екскурсій учнівської молоді (кер. Бондаренко Д.В., Смирнов О.І.). Юні археологи протягом трьох років проводили дослідження одного з культових об'єктів археологічного комплексу Вікторівка – I, розташованого на території Березанської селищної ради Миколаївської області.

Заслуговує на увагу краєзнавчо-дослідницька робота «Нобельське Четвероевангеліє: повернення через 500 років», гуртка «Сходинки краєзнавства» Рівненської обласної станції юних туристів при Мутвицькій ЗОШ I-III ст. Зарічненського району (кер. Тумаш В.М.).

Результати дослідження історії написання та збору інформації про одну з найдавніших рукописних книг в Україні, презентовані юними краєзнавцями на обласному фестивалі музеїв Рівненщини «Моя земля – земля моїх батьків», на обласному конкурсі творів «Українська національна ідея як основа державотворення», Всеукраїнській філософській історико-краєзнавчій конференції «Пізнай себе, свій рід, свій нарід».

У рамках напряму **«Козацькому роду нема переводу»** учасники експедиції визначають актуальні питання щодо ролі козацтва як явища суспільного життя, яке різнопланово вплинуло на суспільні, політичні, військові процеси в Україні.

Маловідомі факти з історії виникнення та використання шаблі як символа українського козацтва, викладені у краєзнавчо-дослідницькій роботі «Шабля як символ козацької звитяги», Коваленко Ангеліни, вихованки історично-краєзнавчого гуртка «Олімп» ЗОШ I-III ст. № 10 м. Прилуки Чернігівської області (кер.Зімбалева Ю.П.). Отримані в процесі краєзнавчого дослідження матеріали про основні типи шабель, що перебували на озброєнні та сакрально-мілітарний культ шаблі, як символа і оберега українських козаків, поповнили фонд історичного кабінету школи, и презентовані на Шостій Чернігівській обласній краєзнавчій конференції учнівської молоді в доповіді «Шабля як символ козацької звитяги».

Факти життя та діяльності Джона Пола Джонса, одного з засновників військово-морського флоту і морської піхоти Сполучених Штатів Америки та контр-адмірала флоту Російської імперії під час російсько-турецької війни наприкінці XVIII століття, висвітленні в роботі «Рятівник Херсона - американський козак, адмірал Джон Пол Джонс» пошукової групи краєзнавчого гуртка «Історичне краєзнавство» Навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради (кер. Тригуб С.Є.).

Учасники експедиції здійснили аналіз комплексу джерел наукової та художньої літератури про Джона Пола Джонса та виявили факти його контактів з отаманами коша Вірних запорожців Сидором Білим і Антоном

Головатим, перехід з католицького до православного віросповідання, посвяту в козаки та вручення козацького одягу, поясу з пістолетами, люльки і шаблі.

Робота юних краєзнавців щодо вивчення діяльності Джона Пола Джонса, який врятував Херсон від турецької навали, є вагомим внеском у краєзнавчому дослідженні історії рідного міста та виявленні нових фактів з історії українського козацтва.

У роботах напряму **«Із батьківської криниці»** учасники експедиції вивчали родинні традиції і свята, надбання побутової культури українського народу.

Проблема відродження духовних цінностей українського народу на прикладі традицій виготовлення весільного одягу в селі Чагор Глибоцького району Чернівецької області порушена у роботі Загарюк Анастасії, вихованки гуртка «Етнографічне краєзнавство» Глибоцького центру туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді «Чагорський вишиваний знак-символ» (кер. Козачок Н.С.). Автором представлені у роботі вишиті предмети весільного одягу та записані свідчення людей похилого віку села Чагор для використання в навчально-виховному процесі в школі на тематичних класних годинах та уроках художньої культури.

Цікаву тему дослідження представлено у краєзнавчо-дослідницькій роботі «Колишу колисочку вербову...», Мельник Мирослави, учениці 11-А класу Комунальної установи «Заклад загальної середньої освіти Ємільчинська гімназія» Ємільчинського району Житомирської області (кер. Дем'янчук О. П.). Юний краєзнавець, використовуючи матеріали наукової літератури, здійснила збір та систематизацію інформації про колискові пісні українського народу як важливий засіб родинного виховання та духовного зв'язку поколінь.

Дослідницькі роботи за напрямом **«З попелу забуття»** розкривають трагічні сторінки історії України ХХ – початку ХХІ століття. Юні краєзнавці висвітлюють в роботах життєві шляхи та звичаї українців. Матеріали експедиційної роботи використовуються на уроках історії України і навчально-виховних заходах.

Факти знищення єврейського населення Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області в період Другої світової війни, представлені в роботі «Чи був «Бабин Яр» у Кам'янсько-Дніпровському районі» Юсуф Софії, вихованки гуртка «Історичне краєзнавство» Центру туризму, краєзнавства та спорту м. Енергодара Запорізької області (кер. Самойлова І.А.). Автором опрацьовано матеріали Державного архіву Запорізької області і архіву СБУ Запорізької області, здійснено опитування очевидців подій в населених пунктах району експедиції та систематизовано інформацію про знищення єврейського населення Кам'янсько-Дніпровського району в період нацистської окупації України, як факт Голокосту в історії єврейського народу.

Факти життєвого шляху та активної участі у Національних змаганнях «Ігри Нескорених» воїна АТО в 2015-2016 роках Олександра Гуменюка викладені в роботі «Нескорений Нетішенець» Бойчук Софії, вихованки

гуртка «Юні екскурсоводи» комунального позашкільного навчального закладу «Центр туризму і краєзнавства учнівської молоді м. Нетішина Хмельницької області (кер.Федорчук К.М.). Автор роботи здійснила опис життєвого шляху Олександра Гуменюка, який після двох важких поранень був активним учасником національного турніру міжнародних спортивних змагань в параолімпійському стилі «Ігри Нескорених», які об'єднують військовослужбовців з обмеженими фізичними можливостями.

Матеріали експедиційної роботи підготовлені юним краєзнавцем для використання на уроках історії України і освітньо-виховних заходах з патріотичного виховання, для формування в учнівської молоді пізнавальних інтересів до подвигу учасників АТО, які воювали за державний суверенітет та збереження територіальної цілісності України.

Учасники експедиції у рамках напряму **«Геологічними стежками України»** досліджували особливості геологічної будови території свого регіону та здійснювали обстеження місцевих геологічних пам'яток і родовищ корисних копалин.

Проблемні питання сучасного стану геологічних об'єктів річки Рибниці та суміжних територій Івано-Франківської області, розглядаються в краєзнавчо-дослідницькій роботі «Проблеми збереження геоспадщини річки Рибниці» пошукової групи гуртка «Геологічне краєзнавство» Косівської філії Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді (кер.Чобан Р.Д.). У процесі проведення польових досліджень учасниками експедиції зібрано матеріали про геологічні об'єкти річки Рибниці, які мають науково-пізнавальне значення. Матеріали досліджень мають перспективу для подальшої краєзнавчо-дослідницької роботи у виділенні геотуризму, як специфічної форми пізнавального туризму, що ґрунтується на вивченні геологічних об'єктів Покутсько-Буковинських Карпат.

Опис геологічних об'єктів в долині річки Вовча на території Вовчанського району Харківської області здійснено в краєзнавчо-дослідницькій роботі «Відслонення крейдно-мергельної товщі у долині р. Вовча як об'єкти геологічних екскурсій» пошукової групи гуртка «Геологічне краєзнавство» Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради (кер. Скриль І.А.).

У процесі проведення краєзнавчого дослідження учасниками експедиції отримані матеріали для використання на уроках географії при вивченні тем: гірські породи рідного краю; рельєф земної поверхні; корисні копалини України. Матеріали дослідження поповнили геологічний кабінет КЗ «Харківська обласна станція юних туристів», передані до школи села Вовчанські Хутори Вовчанського району Харківської області, використовуються у навчальних заняттях гуртків Харківської обласної станції юних туристів.

За напрямом **«Географія рідного краю»** юні краєзнавці вивчали та описували гідрологічні та ботанічні об'єкти природно-заповідного фонду

місцевого значення, проводили дослідження туристсько-рекреаційного потенціалу свого регіону.

Комплексною щодо географічної характеристики природних об'єктів річки Кобелячка є робота «Комплексна характеристика пониззя річки Кобелячка» пошукової групи «Відродження» Полтавського обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді (кер. Копилець Є.В.). Юні краєзнавці зібрали інформацію про загрозливий стан існування річки Кобелячка як повноцінної проточної водойми і систематизували матеріали досліджень з метою їх подальшого використання під час уроків географії, занять краєзнавчих гуртків та організації роботи з охорони малих річок в Україні та водоохоронного стану прибережних територій.

Результати дослідження виникнення топонімів села Мартинівка Канівського району Черкаської області викладені в роботі пошукової групи учнів 10 класу Комунального закладу «Мартинівський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад - загальноосвітня школа I-III ступенів» Степанецької сільської ради об'єднаної територіальної громади.

У процесі проведення краєзнавчого дослідження учасники експедиції здійснили опитування мешканців села та з'ясували, що кожна географічна назва в селі має свою своєрідну історію, яка пов'язана з навколишнім природним середовищем та діяльністю людей. Юні краєзнавці підготували матеріали для освітньо-виховних заходів з історії та побутової культури рідного краю.

Організатори конкурсу та члени суддівської колегії дякують авторам краєзнавчо-дослідницьких робіт та їх педагогічним керівникам за те, що ними у переважній більшості враховані зауваження попереднього року.

З'являється більше цікавих тем, роботи демонструють методи досліджень, засоби та форми здобуття інформації. Автори своїми зусиллями популяризують унікальні артефакти, події та історичні факти тощо – це важливо для відновлення пам'яті про наше минуле.

Разом з тим, Суддівська колегія звертає увагу учасників експедиції, відповідальних за організацію експедиції на місцях на наступні недоліки:

- відсутність результатів власних експедиційних досліджень;
- відсутність фотоматеріалів, які підтверджують пошуковий характер роботи учнівської молоді та підписів під фотоматеріалами;
- реферативний виклад фактичного матеріалу краєзнавчо-дослідницької роботи шляхом компілятивного використання літературних джерел або матеріалів пошукових мереж інформаційної системи Інтернет;
- відсутність посилання у тексті роботи на використані літературні джерела та недотримання вимог щодо оформлення графічного та ілюстративного матеріалу;
- невідповідність висновків меті та поставленим завданням;
- недостатність та невідповідність додаткового матеріалу темі дослідження та некоректне формулювання мети дослідження.

Організатори конкурсу висловлюють побажання до учасників експедиції:

- висновки у дослідницькій роботі мають співпадати з метою та завданнями;

- у роботах має бути зазначено цінність дослідженого матеріалу щодо використання його результатів у навчально-виховному процесі і в музейній роботі, популяризації у засобах масової інформації;

- у роботах мають бути висвітленні результати проведених краєзнавчих досліджень з дотриманням тематично-хронологічної послідовності у викладенні матеріалу.

В цілому III тур Всеукраїнської експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна» засвідчує практичну значущість зібраних юними краєзнавцями і педагогами матеріалів для збереження історичної пам'яті українського народу, природного різноманіття, що сприятиме патріотичному вихованню дітей та молоді, формуванню активної громадянської позиції підростаючого покоління українців.

Відділ краєзнавства та наукових досліджень учнів УДЦНПВКТУМ